

ORIGINAL ARTICLE

یکسان سازی اصطلاحات پر کاربرد کلیات طب ایرانی

Toward Uniforming the Frequent Vocabulary of Basic Principles in Persian Medicine

Marjan Akhtari^{1,2}, Arman Zargaran³, Mahmood Khodadoost⁴,
Mahdi Alizadeh Vaghasloo⁵, Mohammad Ali Shams⁶, Roja Rahimi³, Meysam Shirzad⁵,
Somaye Zakeri^{1,2}, Morteza Mojahedi^{1,2}

- 1- Traditional Medicine and History of Medical Sciences Research Center, Health Research Institute, Babol University of Medical Sciences, Babol, Iran
- 2- Department of History of Medical Sciences, School of Persian Medicine, Babol University of Medical Sciences, Babol, Iran
- 3- Department of Traditional Pharmacy, School of Traditional Medicine, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran
- 4- School of Traditional Medicine, Traditional Medicine and Materica Research Center, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran
- 5- Department of Persian Medicine, school of Persian Medicine, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran
- 6- Department of English, Babol University of Medical Sciences, Babol, Iran

Correspondence: Morteza Mojahedi; Traditional Medicine and History of Medical Sciences Research Center, Health Research Institute; Department of History of Medical Sciences, School of Persian Medicine, Babol University of Medical Sciences, Babol, Iran;
mortazamojahedy@gmail.com

Abstract

Persian Medicine (PM) references contain valuable information which can be useful for health preservation, diagnosis and treatment of diseases and can promote health in society. Introducing this school of medicine to the medical community requires a set of valid English equivalents to communicate PM's fundamental concepts. This study gathers the most frequent words in PM in three forms: Persian name, English or Latin name and Persian name with English spelling, and finally a uniform English and Persian name is suggested for every word. "Iranian Scientometric Information Database – ISID" were used to find those researchers in PM and Persian pharmacy who have a PhD degree and an H-Index equal or more than 4. Then all of their review articles about PM indexed in Scopus were analysed to pinpoint the frequent words of basic principles in PM. An expert panel of five including

مرجان اخترى^{۱،۲}

آرمان زرگران^۳

محمود خدادوست^۴

مهدي عليزاده وقاصلو^۵

محمد علي شمس^۶

روجا رحيمي^۳

ميشم شيرزاد^۵

سميه ذاکري^{۱،۲}

مرتضى مجاهدى^{۱،۲}

- ۱- مرکز تحقیقات طب سنتی و تاریخ علوم پزشکی، پژوهشکده سلامت، دانشگاه علوم پزشکی بابل، بابل، ایران
- ۲- گروه تاریخ پزشکی، دانشکده طب ایرانی بابل، دانشگاه علوم پزشکی بابل، بابل، ایران
- ۳- گروه داروسازی سنتی، دانشکده طب ایرانی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران
- ۴- دانشکده طب سنتی، مرکز تحقیقات طب سنتی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران
- ۵- گروه طب ایرانی، دانشکده طب ایرانی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران
- ۶- گروه زبان انگلیسی، دانشگاه علوم پزشکی بابل، بابل، ایران

نویسنده مسئول: مرتضی مجاهدی، مرکز تحقیقات طب سنتی و تاریخ علوم پزشکی، پژوهشکده سلامت، دانشگاه علوم پزشکی بابل، بابل، ایران

mortazamojahedy@gmail.com

PM and Persian pharmacy specialists, and an English language specialist decided about the best word as the final suggestion for each concept. There were 17 researches with 478 articles 77 of which were review articles. Totally 62 words were taken out of these articles. In addition, the experts decided to add 18 more words to the list. This study provides a fairly exhaustive list of words of basic principles in PM. Using these words in future studies can contribute to the uniformity of the key vocabulary in PM articles.

Keywords: Persian Medicine, Uniform vocabulary, Frequent keywords

Received: 2 Sep 2018; Accepted: 29 Oct 2018; Online published: 25 Nov 2018

Research on History of Medicine/ 2018 Nov; 7(4): 217-228.

- 1- Cao, 2014: 347-351.
- 2- Kaptchuk, 1985: 1-40.
- 3- Ibid.
- 4- Pal Singh, 2006: 1-116.
- 5- Sharma, 2003: 1-412.
- 6- Wei, 2006: 1-800.
- 7- Chu, 1996: 1-500.
- 8- Wiseman, 1998: 1-200.
- 9- Cao, 2014: 347-351.
- 10- Shirzad, 2014: 1-504.

خلاصه مقاله

منابع طب ایرانی در حیطه حفظ سلامتی، تشخیص و درمان بیماری ها حاوی اطلاعات با ارزشی هستند که می توانند جهت ارتقاء سطح سلامت جامعه بکار گرفته شوند. معرفی این مکتب به محافل علمی، نیازمند بکارگیری واژه های یکسان از مفاهیم بنیادی آن می باشد. هدف این مطالعه جمع آوری اصطلاحات پر کاربرد کلیات طب ایرانی در سه قالب نگارش فارسی، معادل انگلیسی یا لاتین و نام فارسی آن با رسم الخط انگلیسی و در نهایت پیشنهاد الگوی نگارش واحد برای هر واژه می باشد. با استفاده از "سامانه علم سنجی اعضای هیات علمی" اسامی پژوهشگران طب ایرانی که عضو هیات علمی و دارای مدرک دکترای تخصصی (Ph.D) داروسازی یا طب ایرانی با اچ ایندکس برابر یا بالاتر از چهار بودند، استخراج گردید. مقالات مروری این پژوهشگران در پایگاه علمی اسکاپوس جستجو و واژه های پر کاربرد کلیات طب ایرانی از مقالات مذکور استخراج گردید. با استفاده از پنل متخصصین شامل ۵ متخصص از رشته های داروسازی، طب ایرانی و زبان انگلیسی، مناسب ترین واژه جهت هر عنوان تعیین و در جدول نهایی وارد شد. تا زمان انجام مطالعه، ۴۷۸ مقاله از ۱۷ نفر واجد شرایط ورود به مطالعه به چاپ رسیده بود. از این میان ۷۷ مورد مقالات مروری طب ایرانی بود که از متن آنها ۶۲ واژه پر کاربرد کلیات طب ایرانی استخراج شد. همچنین تعداد ۱۸ واژه به پیشنهاد گروه متخصصین اضافه گردید. مطالعه حاضر مجموعه نسبتاً کاملی از کلمات پر کاربرد در حیطه کلیات طب ایرانی را جمع آوری و معادل سازی نمود. استفاده از مدل های پیشنهادی در مقالات آینده می تواند سیستم کلید واژه های طب ایرانی را منسجم تر نماید. امید است در آینده نزدیک اصطلاحات پر کاربرد طب ایرانی در سیستم کلید واژگان پایگاههای علمی معتبر وارد شود.

واژگان کلیدی: طب ایرانی، کلمات پر کاربرد، واژگان یکسان

مقدمه

منابع طب های سنتی جهان حاوی اطلاعات بسیار با ارزشی هستند که می توانند جهت بهبود روند تشخیص، درمان و پیشگیری از بیماریها در دنیای امروز مورد استفاده قرار گیرند.^{۱،۲} منابع مکتوب این مکاتب طبی با استفاده از واژه ها و اصطلاحات خاص دوره زمانی خود که مربوط به هزاران سال پیش می باشند، نوشته شده اند و استفاده بهینه از این متون طبی، نیازمند استخراج این واژگان و معادل سازی آنها با واژه های انگلیسی و یکسان سازی آنها جهت تسهیل جستجوی این واژگان در موتورهای جستجو می باشد.^۳ جهت یکسان سازی و معادل انگلیسی اصطلاحات تخصصی طب سنتی چین و هند (آیروودا) تاکنون چندین کتاب و دیکشنری به چاپ رسیده است^{۴-۸} در سال ۲۰۱۴، ساتو و همکاران تعدادی واژه های طب چینی را استخراج نمودند و معادل انگلیسی آنها را ارائه دادند.^۹ در ایران در سال ۲۰۱۴ توسط شیرزاد و همکاران یک دیکشنری از اصطلاحات طب ایرانی به چاپ رسید^{۱۰} که علیرغم اینکه با دقت فراوان نگارش شده است، کمتر مورد توجه مقالات نگارش شده می باشد که شاید علت آن عدم دسترسی به فایل الکترونیکی آن باشد و زرگران در همان سال مقاله ای تحت عنوان یکسان سازی کلمات در طب سنتی ایران به چاپ رسانید که در آن جدولی شامل ۳۰ واژه پر کاربرد در سه قالب نگارش فارسی، معادل انگلیسی (یا لاتین) و نام فارسی آن

با رسم الخط انگلیسی ارائه شده است.¹¹ و در مقاله دیگری به یکسان سازی واژه "طب ایرانی" پرداخته است.¹²

نبود شیوه یکسان نگارش واژگان تخصصی، یکی از مشکلات مهم در نگارش مقالات حوزه طب ایرانی است. بسیاری از این واژگان تخصصی به چندین شکل متفاوت در مقالات دیده می شوند که این امر، جستجوی این واژگان را در موتورهای جستجو دچار مشکل کرده و سبب حذف بسیاری از مقالات از نتیجه جستجو می گردد. این مساله بطور قطع بر میزان ایندکس رفرانس دهی مقالات اثر گذاشته و آن را کاهش می دهد.^{13,14} از سوی دیگر، این تفاوت نگارش سبب می شود اهمیت و یگانگی آن از دید خواننده غیر ایرانی از دست برود. اکثر قریب به اتفاق این واژگان دارای یک معادل مستقل و مشخص در MESH نمی باشند، در حالیکه اگر این واژگان همسان سازی می شد، نمود بین المللی و پذیرش آن به عنوان یک مکتب پزشکی جهانی میسرتر می گشت.¹⁵ این امر ضرورت اقدام هر چه سریعتر جهت یکسان سازی واژگان پر کاربرد طب ایرانی را دو چندان می سازد. در این مطالعه بر آن شدیم با استفاده از مجموعه ای از مقالات طب ایرانی که تاکنون منتشر شده است، کلمات پر کاربرد مربوط به کلیات طب ایرانی را در سه قالب نگارش فارسی، معادل انگلیسی یا لاتین و نام فارسی آن با رسم الخط انگلیسی جمع آوری نماییم و در نهایت یک نوع نگارش را برای هر واژه پیشنهاد نماییم.

مواد و روشها

در مرحله اول اسامی پژوهشگران طب ایرانی که عضو هیات علمی و دارای مدرک دکترای تخصصی (Ph.D) طب ایرانی یا داروسازی طب ایرانی با آج ایندکس برابر یا بالاتر از چهار بودند، استخراج گردید. در مرحله دوم کلیه مقالات مروری با موضوع طب ایرانی این پژوهشگران منتخب از پایگاه علمی Scopus استخراج گردید و واژه های پر کاربرد طب ایرانی در مقالات مذکور انتخاب و دسته بندی گردید. در مرحله سوم با استفاده از پتل متخصصین، مناسب ترین واژه جهت هر عنوان تعیین و در جدول نهایی وارد شد.

جهت انجام این مراحل از سایت "سامانه علم سنجی اعضای هیات علمی" استفاده گردید بدین منظور در قسمتهای مقطع تحصیلی و رشته تحصیلی به ترتیب "دکترای تخصصی (Ph.D) داروسازی" و "داروسازی سنتی" و سپس "دکترای تخصصی (Ph.D)" و "طب سنتی" وارد شد. با کلیک کردن بر روی نام هر یک از اعضاء در قسمت مشخصات عضو، از طریق لینک پروفایل، در سایت Scopus به عنوان تمامی مقالات ایشان دسترسی یافتیم. مقالات مروری طب ایرانی چاپ شده از سال ۲۰۱۲ انتخاب و جمع آوری شدند. تمامی این مقالات خط به خط مطالعه و کلیه نامها، اصطلاحات و واژگان تخصصی طب ایرانی و نیز رفرانسهای کتابهای مرجع طب ایرانی جمع آوری و در ۵ جدول شامل اصطلاحات مربوط به کلیات، داروسازی، بیماریها، نام اشخاص، نام کتابها و نحوه رفرانس دهی به آنها دسته بندی شد. جهت رسیدن به یک واژه واحد از پنج نفر از متخصصین طب ایرانی و داروسازی ایرانی که مقالات ایشان در این مطالعه مورد استفاده قرار گرفته بود و یک دکترای زبان انگلیسی عضو هیات علمی دانشگاه مطلع از واژه های طب ایرانی بعنوان کارشناس زبان انگلیسی جهت شرکت در پتل متخصصین دعوت به عمل آمد. با ارسال مجموعه واژه های استخراج شده به تک تک افراد تیم، از ایشان مناسبترین واژه اعلام شد. جهت جمع بندی نهایی، واژه ای که حداقل چهار نفر از متخصصین تیم پزشکی با آن موافق بودند و مورد تایید کارشناس زبان هم واقع شد بعنوان واژه انتخابی تعیین و بر اساس حروف الفبای فارسی وارد جدول نهایی شد. همچنین تعدادی واژه که به نظر تیم پژوهش مهم بود ولی در مقالات بدان اشاره نشده بود یا بصورت ناقص بیان شده بود، به مجموعه واژگان اضافه شد. با توجه به تعداد زیاد واژگان جدول، تیم پژوهش تصمیم گرفت هر جدول را در قالب مقاله ای مستقل منتشر نماید. مقاله حاضر مربوط به اصطلاحات پر کاربرد کلیات طب ایرانی می باشد.

11- Zargaran, 2014; 3(3): 109-112.

12- Zargaran, 2014; 3(4): 197-200.

13- Zargaran, 2014; 3(3): 109-112.

14- Dhammi, 2014; 48: 443.

15- Ibid.

نتایج

بر اساس نتایج اولیه این پژوهش تعداد ۱۷ نفر واجد شرایط ورود به مطالعه بودند. تا زمان انجام مطالعه (۱۵ ام آذر ماه ۱۳۹۵) جمعا تعداد ۴۷۸ مقاله توسط ایشان به چاپ رسیده بود که از این میان تعداد ۷۷ مقاله مروری طب ایرانی بدست آمد. (جدول ۱) از بررسی ۷۷ مقاله نهایی، تعداد ۶۲ واژه پر کاربرد کلیات طب ایرانی استخراج شد و تعداد ۱۸ واژه به پیشنهاد گروه متخصصین به جدول اضافه گردید (جدول ۲).

جدول ۱- تعداد متخصصین طب ایرانی و داروسازی سنتی با H-index برابر یا بالاتر از ۴ همراه با تعداد مقالات ایشان در پایگاه اسکوپوس

مقطع تحصیلی	دکترای تخصصی (Ph.D)	دکترای تخصصی (Ph.D) داروسازی
رشته تحصیلی	طب سنتی ایران	داروسازی سنتی
کل اعضاء	۶۰	۱۷
اعضای با $H.Index \geq 4$	۸	۹
مقالات منتخب	۳۴۹	۱۲۹
مقالات مروری با موضوع طب ایرانی	۷۷	

جدول ۲- اصطلاحات پر کاربرد کلیات طب ایرانی در سه قالب نگارش فارسی، معادل انگلیسی یا لاتین و نام فارسی آن با رسم الخط انگلیسی

نگارش فارسی	نام فارسی با رسم الخط انگلیسی	معادل انگلیسی یا لاتین	منبع
۱ اجناس عشره	Ajnas-e-ashareh	Ten criteria	expert
۲ اسباب صحت و مرض	Asbab-e-sehat va maraz	The causes of health and disease	16
۳ اسباب و علامات	Asbab-va-alamat	Etiology and Semiology	17
۴ استفراغ	Estefragh	Evacuation	18
۵ استفراغ و احتباس	Estefragh-va-ehtebas	Evacuation and retention	19-24
۶ اصول حفظ الصحة	Osul-e-hefz-al-sehheh	Principles of lifestyle management	25
۷ اعراض نفسانی	Araz-e-nafsani	Psychological and mental reactions	26-30
۸ اعضای اصلی	-	Major organs	expert
۹ اعضای رئیسه	Aza-e-raeiseh	Chief organs	31
۱۰ اعمال یدای	Amal-e-yadavi	Manual interventions	32
۱۱ افعال حساسه	Afal-e-hassaseh	Sensory functions	33

- 16- Choopani, 2015; 6: 30.
 17- Heydari, 2014; 43: 1161-1162.
 18- Seifaddini, 2015; 20: 224-227.
 19- Choopani, 2015; 6: 30.
 20- Gooshah Gir, 2013; 166: 274-275.
 21- Heydarirad, 2015; 20: 137-142.
 22- Heydari, 2014; 43: 1161-1162.
 23- Seifaddini, 2015; 20: 224-227.
 24- Zargarani, 2014; 43: 1461-1462.
 25- Pasalar, 2015; 10(4):e21029.
 26- Choopani, 2015; 6: 30.
 27- Heydarirad, 2015; 20: 137-142.
 28- Naseri, 2016; 21: 154-159.
 29- Seifaddini, 2015; 20: 224-227.
 30- Zargarani, 2014; 43: 1461-1462.
 31- Heydarirad, 2015; 20: 137-142.
 32- Choopani, 2016; 21: 228-234.
 33- Seifaddini, 2015; 20: 224-227.

منبع	معادل انگلیسی یا لاتین	نام فارسی با رسم الخط انگلیسی	تگارش فارسی
34	Vital functions	Afal-e-hayavani	۱۲ افعال حیوانی
35	Natural functions	Afal-e-tabiei	۱۳ افعال طبیعی
36	Voluntary movements	Afal-e-mohareke-bel-eradeh	۱۴ افعال محرک بالاراده
37	Administrative functions	Afal-e-modabbereh	۱۵ افعال مدبره
38	Psychological and mental functions	Afal-e-nafsani	۱۶ افعال نفسانی
expert	Natural affairs	Omur-e-tabieieh	۱۷ امور طبیعیه
39, 40	Elemental Water	-	۱۸ آب عنصری
41, 42	Elemental Fire	-	۱۹ آتش عنصری
43-47	Dry Cupping	Badkesh	۲۰ بادکش
48	Coldness	Borudat	۲۱ برودت
49-61	Phlegm	Balgham	۲۲ بلغم
62-64	Phlegmatic	Balghami	۲۳ بلغمی
65	Imagination	Takhayyol	۲۴ تخیل
66-70	Health preservation management	Tadbir-e-hefz al-sehheh	۲۵ تدبیر حفظ الصحه
expert	Tissue disconnection	Tafarrogh-e-ettesal	۲۶ تفرق اتصال
expert	Tonify	Taghviyat	۲۷ تقویت
expert	Heaviness	Seghl	۲۸ ثقل
71	Dryness	Jefaf	۲۹ جفاف
72, 73	Wet cupping	Hijamat	۳۰ حجامت تر
74	Local Wet cupping	Hijamat-e-khass	۳۱ حجامت خاص (موضعی)
expert	General (Interscapular) wet cupping	Hijamat-e-Am	۳۲ حجامت عام
75, 76	Suboccipital wet cupping	Hijamat-e-noghreh	۳۳ حجامت نقره
77, 78	Innate heat	Hararat-e-gharizi	۳۴ حرارت غریزی

- 34- Ibid.
 35- Ibid.
 36- Ibid.
 37- Ibid.
 38- Ibid.
 39- Choopani, 2012; 156: 330.
 40- Pasalar, 2015; 10(4):e21029.
 41- Choopani, 2012; 156: 330.
 42- Pasalar, 2015; 10(4):e21029.
 43- Dalfardi, 2014; 23: 120-126.
 44- Ghaffari, 2015; 84: 173-177.
 45- Larjani, 2016; 18(4): e23664.
 46- Zargaran, 2013; 22: 53-61.
 47- Zarshenas, 2012: 1-2.
 48- Saifadini, 2016; 18(3): e22054.
 49- Abolhassani, 2012; 18: 409-416.
 50- Ameri, 2015; 53: 615-623.
 51- Choopani, 2015; 6: 30.
 52- Choopani, 2016; 4(4): e36431.
 53- Choopani, 2015; 5: 71-74.
 54- Emtiazy, 2014; 12: 157-162.
 55- Kordafshari, 2015; 20: 57-64.
 56- Larjani, 2016; 18(4): e23664.
 57- Mosavat, 2015; 13: 103-114.
 58- Naseri, 2016; 21: 154-159.
 59- Seifaddini, 2015; 20: 224-227.
 60- Zargaran, 2014; 172: 307-312.
 61- Zargaran, 2013; 169: 233-237.
 62- Abolhassani, 2012; 18: 409-416.
 63- Emtiazy, 2014; 12: 157-162.
 64- Zargaran, 2016; 37: 471-478.
 65- Seifaddini, 2015; 20: 224-227.
 66- Babaeian, 2015; 17(11): e20741.
 67- Choopani, 2015; 6: 30.
 68- Heydarirad, 2015; 20: 137-142.
 69- Mahdavi, 2015; 7: 674-678.
 70- Zargaran, 2013; 22: 53-61.
 71- Heydarirad, 2015; 20: 137-142.
 72- Ghods, 2016; 9: 290-296.
 73- Tajadini, 2016; 21: 243-245.
 74- Ghods, 2016; 9: 290-296.
 75- Seifaddini, 2015; 20: 224-227.
 76- Tajadini, 2016; 21: 243-245.
 77- Naseri, 2016; 21: 154-159.
 78- Pasalar, 2015; 10(4):e21029.

منبع	معادل انگلیسی یا لاتین	نام فارسی با رسم الخط انگلیسی	تگارش فارسی
79-84	Movement and rest	Harakat-va-Sokun	حرکت و سکون ۳۵
85	Hakim	Hakim	حکیم ۳۶
86, 87	Elemental earth	-	خاک عنصری ۳۷
88-103	Humor	Khelt	خلط ۳۸
104-112	Sanguine humor	Dam	خلط خون ۳۹
113	Abnormal humor	Khelt-e-nasaleh	خلط ناصالح ۴۰
114-119	Sleep and wakefulness	-	خواب و بیداری ۴۱
120	Massage	Dalk	دلک ۴۲
121-123	Sanguinic	Damavi	دموی ۴۳
124	Intestinal worms	Didan	دیدان ۴۴
125	Memory	Zekr	ذکر ۴۵
126	Vital spirit(originating from the heart)	Ruh-e-hayavani	روح حیوانی ۴۶
127	Natural spirit(originating from the liver)	Ruh-e-tabiei	روح طبیعی ۴۷
128	Psychological spirit(originating from the brain)	Ruh-e-nafsani	روح نفسانی ۴۸
129, 130	Gas	Rih	ریح- باد ۴۹
131	Simple	Sazej	سازج ۵۰
132-138	Six essential principles	Setteh-e-zarurieh	سته ضروریه ۵۱
139-146	Dysperament «Su-e-Mizaj	Su-e-Mizaj	سوء مزاج ۵۲
147-158	Black bile	Sauda	سودا ۵۳
159, 160	Melancholic	Saudavi	سوداوی ۵۴
expert	Suet	Shahm	شحم ۵۵
161	Musculaer strands	Shazaya-e-lahmieh	شظایای لحمیه ۵۶

- 79- Choopani, 2015; 6: 30.
80- Gooshah Gir, 2013; 166: 274-275.
81- Heydarirad, 2015; 20: 137-142.
82- Naseri, 2016; 21: 154-159.
83- Seifaddini, 2015; 20: 224-227.
84- Zargaran, 2014; 43: 1461-1462.
85- Choopani, 2015; 6: 30.
86- Choopani, 2012; 156: 330.
87- Pasalar, 2015; 10(4):e21029.
88- Abolhassani, 2012; 18: 409-416.
89- Ameri, 2015; 53: 615-623.
90- Babaeian, 2015; 17(11): e20741.
91- Choopani, 2015; 6: 30.
92- Choopani, 2016; 21: 228-234.
93- Choopani, 2016; 4(4): e36431.
94- Choopani, 2015; 5: 71-74.
95- Emtiazy, 2014; 12: 157-162.
96- Emtiazy, 2013; 167: 26-28.
97- Gooshah Gir, 2013; 166: 274-275.
98- Larijani, 2016; 18(4): e23664.
99- Mosavat, 2015; 13: 103-114.
100- Seifaddini, 2015; 20: 224-227.
101- Zargaran, 2014; 3(3): 109-112.
102- Zargaran, 2016; 37: 471-478.
103- Zargaran, 2013; 169: 233-237.
104- Ameri, 2015; 53: 615-623.
105- Choopani, 2015; 6: 30.
106- Choopani, 2016; 4(4): e36431.
107- Ghaffari, 2015; 84: 173-177.
108- Kordafshari, 2015; 20: 57-64.
109- Mosavat, 2015; 13: 103-114.
110- Seifaddini, 2015; 20: 224-227.
111- Zargaran, 2014; 172: 307-312.
112- Zargaran, 2013; 169: 233-237.
113- Choopani, 2016; 21: 228-234.
114- Choopani, 2015; 6: 30.
115- Gooshah Gir, 2013; 166: 274-275.
116- Heydarirad, 2015; 20: 137-142.
117- Naseri, 2016; 21: 154-159.
118- Seifaddini, 2015; 20: 224-227.
119- Zargaran, 2014; 43: 1461-1462.
120- Babaeian, 2015; 17(11): e20741.
121- Abolhassani, 2012; 18: 409-416.
122- Emtiazy, 2014; 12: 157-162.
123- Zargaran, 2016; 37: 471-478.
124- Naseri, 2016; 21: 154-159.
125- Seifaddini, 2015; 20: 224-227.
126- Zargaran, 2013; 169: 233-237.
127- Ibid.
128- Ibid.
129- Larijani, 2016; 18(4): e23664.
130- Naseri, 2016; 21: 154-159.
131- Seifaddini, 2015; 20: 224-227.
132- Borhani, 2014; 5: 1480-1481.
133- Choopani, 2015; 6: 30.
134- Gooshah Gir, 2013; 166: 274-275.
135- Kordafshari, 2015; 20: 57-64.
136- Naseri, 2016; 21: 154-159.
137- Seifaddini, 2015; 20: 224-227.
138- Zargaran, 2014; 43: 1461-1462.
139- Choopani, 2015; 6: 30.
140- Choopani, 2016; 21: 228-234.
141- Choopani, 2015; 5: 71-74.
142- Larijani, 2016; 18(4): e23664.
143- Naseri, 2016; 21: 154-159.
144- Saifadini, 2016; 18(3): e22054.
145- Seifaddini, 2015; 20: 224-227.
146- Zargaran, 2014; 3(3): 109-112.
147- Abolhassani, 2012; 18: 409-416.
148- Ameri, 2015; 53: 615-623.
149- Choopani, 2015; 6: 30.
150- Choopani, 2016; 4(4): e36431.
151- Choopani, 2015; 5: 71-74.
152- Emtiazy, 2014; 12: 157-162.
153- Kordafshari, 2015; 20: 57-64.
154- Larijani, 2016; 18(4): e23664.
155- Mosavat, 2015; 13: 103-114.
156- Naseri, 2016; 21: 154-159.
157- Zargaran, 2014; 172: 307-312.
158- Zargaran, 2013; 169: 233-237.
159- Emtiazy, 2014; 12: 157-162.
160- Zargaran, 2016; 37: 471-478.
161- Gooshah Gir, 2013; 166: 274-275.

منبع	معادل انگلیسی یا لاتین	نام فارسی یا رسم الخط انگلیسی	تگارش فارسی
162-170	Yellow bile	Safra	۵۷ صفرا
171-173	Choleric	Safravi	۵۸ صفراوی
expert	Hard	Solb	۵۹ صلب
174-180	Humoral medicine	Teb-e-Akhlati	۶۰ طب اخلاطی
181-205	Persian Medicine	-	۶۱ طب سنتی ایران (طب ایرانی)
206	Manager nature	Tabiat-e-modabbereh	۶۲ طبیعت مدبره
expert	Major organs	Ozv-e-sharifeh	۶۳ عضو شریفه
207-209	Four Elements	-	۶۴ عناصر اربعه
210	Non-essential	Gheyre zarurieh	۶۵ غیر ضروریه
211-218	Phlebotomy	Fasd	۶۶ فصد
expert	Cardia	Fam-e-medeh	۶۷ فم معده
expert	Antrum	Ghar-e-medeh	۶۸ قعر معده
219, 220	Absorptive faculty	Ghove-e-jazebeh	۶۹ قوه جاذبه
221, 222	Expulsive faculty	Ghove-e-dafe-eh	۷۰ قوه دافعه
223, 224	Retentive faculty	Ghove-e-masekeh	۷۱ قوه ماسکه
225, 226	Digestive faculty	Ghove-e-hazemeh	۷۲ قوه هاضمه
expert	Basic principles of Persian Medicine		۷۳ کلیات طب ایرانی
expert	Muscle tissue	Lahm	۷۴ لحم
227	Mucilage	Loab	۷۵ لعاب
expert	Soft	lin	۷۶ لین
228-240	Mizaj (Temperament)	Mizaj	۷۷ مزاج
expert	Innate Mizaj	Mizaj-e-jebelli	۷۸ مزاج اولیه (جبلی)
expert	Acquired Mizaj	Mizaj-e-ektesabi	۷۹ مزاج ثانویه (اکتسابی)
expert	Healthy Mizaj	Mizaj-e-sehhi	۸۰ مزاج صحی

162- Abolhassani, 2012; 18: 409-416.
 163- Ameri, 2015; 53: 615-623.
 164- Choopani, 2015; 6: 30.
 165- Choopani, 2016; 4(4): e36431.
 166- Choopani, 2015; 5: 71-74.
 167- Emtiazy, 2014; 12: 157-162.
 168- Kordafshari, 2015; 20: 57-64.
 169- Zargarani, 2014; 172: 307-312.
 170- Zargarani, 2013; 169: 233-237.
 171- Abolhassani, 2012; 18: 409-416.
 172- Emtiazy, 2014; 12: 157-162.
 173- Zargarani, 2016; 37: 471-478.
 174- Farjadmand, 2016; 221: 333.
 175- Larjani, 2016; 18(4): e23664.
 176- Mosavat, 2015; 13: 103-114.
 177- Zargarani, 2014; 3(3): 109-112.
 178- Zargarani, 2016; 37: 471-478.
 179- Zargarani, 2016; 29(5):1703-1709.
 180- Zargarani, 2013; 169: 233-237.
 181- Abolhassani, 2012; 18: 409-416.
 182- Ameri, 2015; 53: 615-623.
 183- Babaeian, 2015; 17(11): e20741.
 184- Borhani, 2014; 5: 1480-1481.
 185- Choopani, 2016; 21: 228-234.
 186- Choopani, 2016; 4(4): e36431.
 187- Choopani, 2015; 5: 71-74.
 188- Hamedi, 2013; 51: 1208-1218.
 189- Heydari, 2015; 13: 9-22.
 190- Kordafshari, 2015; 20: 57-64.
 191- Larjani, 2016; 18(4): e23664.
 192- Naseri, 2016; 21: 154-159.
 193- Pasalar, 2015; 10(4):e21029.
 194- Saifadini, 2016; 18(3): e22054.
 195- Seifadini, 2015; 20: 224-227.
 196- Yarmohammadi, 2015; 17(7): e13454.
 197- Zargarani, 2014; 3(4): 197-200.
 198- Zargarani, 2014; 43: 1461-1462.
 199- Zargarani, 2016;207:190-1.
 200- Zargarani, 2016; 37: 471-478.
 201- Zargarani, 2012; 42: 11-13.
 202- Zargarani, 2013; 169: 233-237.
 203- Zargarani, 2013; 22: 53-61.
 204- Zarshenas, 2016; 23: 1182-1189.
 205- Zarshenas, 2013; 8: 144-148.
 206- Pasalar, 2015; 10(4):e21029.
 207- Choopani, 2015; 6: 30.
 208- Choopani, 2012; 156: 330.
 209- Pasalar, 2015; 10(4):e21029.
 210- Choopani, 2015; 6: 30.
 211- Abolhassani, 2012; 18: 409-416.
 212- Ghaffari, 2015; 84: 173-177.
 213- Mosavat, 2015; 13: 103-114.
 214- Zargarani, 2014; 172: 307-312.
 215- Zargarani, 2016;207:190-1.
 216- Zargarani, 2016; 37: 471-478.
 217- Zarshenas, 2012; 259: 1001-1002.
 218- Zarshenas, 2012: 1-2.
 219- Naseri, 2016; 21: 154-159.
 220- Pasalar, 2015; 10(4):e21029.
 221- Naseri, 2016; 21: 154-159.
 222- Pasalar, 2015; 10(4):e21029.
 223- Naseri, 2016; 21: 154-159.
 224- Pasalar, 2015; 10(4):e21029.
 225- Naseri, 2016; 21: 154-159.
 226- Pasalar, 2015; 10(4):e21029.
 227- Ameri, 2015; 53: 615-623.
 228- Abolhassani, 2012; 18: 409-416.
 229- Babaeian, 2015; 17(11): e20741.
 230- Borhani, 2014; 5: 1480-1481.
 231- Choopani, 2015; 6: 30.
 232- Emtiazy, 2014; 12: 157-162.
 233- Gooshah Gir, 2013; 166: 274-275.
 234- Kordafshari, 2015; 20: 57-64.
 235- Naseri, 2016; 21: 154-159.
 236- Pasalar, 2015; 10(4):e21029.
 237- Saifadini, 2016; 18(3): e22054.
 238- Seifadini, 2015; 20: 224-227.
 239- Zargarani, 2014; 3(3): 109-112.
 240- Zargarani, 2016; 37: 471-478.

بحث

مطالعه حاضر تلاش نموده است مجموعه نسبتاً کاملی از واژگان پر کاربرد کلیات طب ایرانی را جمع آوری نماید و در اختیار پژوهشگران قرار دهد. بطور قطع این مطالعه دارای محدودیتها و کاستی هایی می باشد. در انجام این مطالعه مروری، انتخاب کلید واژه ای که بتوان با استفاده از آن مقالات مورد نیاز را استخراج نمود بسیار دشوار و عملاً غیر ممکن می نمود، به عنوان مثال استفاده از کلید واژه هایی نظیر *Persian medicine* یا *Iranian traditional medicine* یا *Persian medicine* یا *Iranian traditional medicine* علیرغم اعمال محدودیتهای جستجو، ما را با حجم بسیار وسیعی از مقالات روبرو نمود که هر کدام به گونه ای از یکی از این واژه ها استفاده نموده بودند و بررسی همگی آنها غیر ممکن و البته غیر ضروری بود و هیچ کلید واژه دیگری که مناسب برای این جستجو باشد، یافت نشد. لذا بر آن شدیم جستجو را بر اساس مقالات منتشر شده پژوهشگران فعال در حیطه طب ایرانی انجام دهیم. از میان واژگان استخراج شده، واژه مزاج با توجه به اینکه در طب ایرانی اساس تفاوت های فردی و درمان و پیشگیری بر پایه آن می باشد، یکی از پرکاربردترین واژه های مورد استفاده در طب ایرانی است که یکسان سازی آن در مقالات بسیار ضروری به نظر می رسد. این واژه علیرغم اهمیت آن هنوز وارد MESH نشده و در مقالات به صورتهای مختلف مانند Mizaj، Midzaj، Mezaj، و Temperament نوشته شده است. در ابتدا به نظر می رسید واژه Temperament می تواند معادل انگلیسی مناسبی باشد، اما با کمی جستجو در مقالات متوجه شدیم این واژه در طب رایج و خصوصاً رشته روانشناسی عمدتاً به مفهوم تیپهای شخصیتی و یا معادل فارسی خلق است^{241,242} و مفهوم فعلی با مفهوم مزاج مد نظر طب ایرانی تفاوت اساسی دارد، لذا طبق تصمیم پنل متخصصین در این مطالعه پیشنهاد شد بعد از استفاده از کلمه Mizaj، کلمه Temperament را در پراکنش بنویسند و در ادامه مطلب در مقاله صرفاً از واژه Mizaj استفاده شود. امید است با استفاده هماهنگ پژوهشگران رشته های داروسازی و طب ایرانی و تاریخ پزشکی در متون و مقالات آینده این واژه ها با رسم الخط واحد و مفاهیم یکسان به محافل علمی معرفی شود و در صورت تکرار منطقی و افزایش انعکاس آنها در متون علمی، شاهد نمایه شدن واژگان بنیادی طب ایرانی در بین کلید واژگان پایگاه های علمی جهان باشیم.

References

- Abolhassani H, Naseri M, Mahmoudzadeh S. A survey of complementary and alternative medicine in Iran. *Chinese J Integrative Medicine*. 2012; **18**: 409-416.
- Ameri A, Heydarirad G, Mahdavi Jafari J et al. Medicinal plants contain mucilage used in traditional Persian medicine (TPM). *Pharmaceutical biology*. 2015; **53**: 615-623.
- Babaeian M, Naseri M, Kamalinejad M et al. Herbal remedies for functional dyspepsia and traditional Iranian medicine perspective. *Iranian Red Crescent Med J*. 2015; **17**(11): e20741. doi:10.5812/ircmj.20741
- Borhani M, Khoshzaban F, Jodeiri B et al. Diet and food in Iranian traditional medicine: Hints for further research. *Int J Preventive Medicine*. 2014; **5**: 1480-1481.
- Cao C, Sun M, Wang S. Extracting terms from clinical records of traditional Chinese medicine. *Frontiers of Medicine*. 2014; **8**: 347-351.
- Chess S, Thomas A. *Temperament: Theory and practice*. New York: Routledge; 1996.

241- Chess, 1996: 2-4.

242- DeLisi, 2014; 42: 10-25.

Choopani R, Emtiazy M. The concept of lifestyle factors, based on the teaching of avicenna (ibn sina). *Int J Prev Med.* 2015; **6**: 30. doi:10.4103/2008-7802.154772

Choopani R, Ghourchian A, Hajimehdipoor H et al. Scientific evaluation of pharmacological treatment of osteoarthritis in the Canon of medicine. *J evidence-based complementary & alternative medicine.* 2016; **21**: 228-234.

Choopani R, Kaveh S, Sadr S et al. Relationship Between Cerebrospinal Fluid and Catarrh According to Avicenna. *Archives of Pediatric Infectious Diseases.* 2016; **4**(4): e36431. doi: 10.5812/pedinfect.36431

Choopani R, Mosaddegh M, Gooshah Gir AA-d et al. Avicenna (Ibn Sina) aspect of atherosclerosis. *Int J Cardiol.* 2012; **156**: 330.

Choopani R, Sadr S, Kaveh S et al. Pharmacological treatment of catarrh in Iranian traditional medicine. *J traditional and complementary medicine.* 2015; **5**: 71-74.

Chu Z. *Fundamentals of Chinese Medicine.* Translated by Wiseman N, Eliss A. Massachusetts: Paradigm Publications, 1996.

Dalfardi B, Yarmohammadi H, Sedighi M et al. Al-Akawayni and the early descriptions of meningitis. *Journal of the History of the Neurosciences.* 2014; **23**: 120-126.

DeLisi M, Vaughn MG. Foundation for a temperament-based theory of antisocial behavior and criminal justice system involvement. *Journal of Criminal Justice.* 2014; **42**: 10-25.

Dhammi IK, Kumar S. Medical subject headings (MeSH) terms. *Indian journal of orthopaedics.* 2014; **48**: 443.

Emtiazy M, Choopani R, Khodadoost M et al. Avicenna's doctrine about arterial hypertension. *AMHA-Acta medico-historica Adriatica.* 2014; **12**: 157-162.

Emtiazy M, Choopani R, Khodadoost M et al. Atheroprotector role of the spleen based on the teaching of Avicenna (Ibn Sina). *Int J Cardiol.* 2013; **167**: 26-28.

Farjadmand F, Shams AM, Zargaran A. Galen's book on sphygmology. *Int J Cardiol.* 2016; **221**: 333.

Ghaffari F, Naseri M, Movahhed M et al. Spinal traumas and their treatments according to Avicenna's Canon of Medicine. *World neurosurgery.* 2015; **84**: 173-177.

Ghods R, Sayfour N, Ayati MH. Anatomical features of the interscapular area where wet cupping therapy is done and its possible relation to acupuncture meridians. *J acupuncture and meridian studies.* 2016; **9**: 290-296.

Gooshah Gir AA-d, Namdar H, Emaratkar E et al. Avicenna's view on the prevention of thrombosis. *Int J Cardiol.* 2013; **166**: 274-275.

- Hamed A, Zarshenas MM, Sohrabpour M et al. Herbal medicinal oils in traditional Persian medicine. *Pharmaceutical biology*. 2013; **51**: 1208-1218.
- Heydari M, Dalfardi B, Golzari SE et al. Haly abbas and the early description of obstructive jaundice. *Iranian J Public Health*. 2014; **43**: 1161-1162.
- Heydari M, Shams M, Hashempur MH et al. The origin of the concept of neuropathic pain in early medieval Persia (9th-12th century CE). *AMHA-Acta medico-historica Adriatica*. 2015; **13**: 9-22.
- Heydarirad G, Choopani R. "Dry mouth" from the perspective of traditional Persian medicine and comparison with current management. *J of evidence-based complementary & alternative medicine*. 2015; **20**: 137-142.
- Kaptchuk T. *The web that has no weaver: understanding Chinese medicine*. London: BookBaby, 1985.
- Kordafshari G, Kenari HM, Esfahani MM et al. Nutritional aspects to prevent heart diseases in traditional Persian medicine. *J evidence-based complementary & alternative medicine*. 2015; **20**: 57-64.
- Larijani B, Esfahani MM, Moghimi M et al. Prevention and treatment of flatulence from a traditional Persian Medicine perspective. *Iranian Red Crescent Med J*. 2016; **18**(4): e23664.
- Mahdavi JJ, Aliasl J, Ehsani MJ et al. Traditional Iranian medicine: The use of the Canon of medicine by Avicenna to treat ascites. *European Journal of Integrative Medicine*. 2015; **7**: 674-678.
- Mosavat SH, Ghahramani L, Haghighi ER et al. Anorectal diseases in Avicenna's "Canon of Medicine". *Acta medico-historica Adriatica*. 2015; **13**: 103-114.
- Naseri M, Babaeian M, Ghaffari F et al. Bloating: Avicenna's perspective and modern medicine. *J evidence-based complementary & alternative medicine*. 2016; **21**: 154-159.
- Pal Singh A. *Ayurvedic dictionary*. Delhi: Sundeep Prakashan, 2006.
- Pasalar M, Mosaffa Jahromi M, Afsharypuor S et al. Preventive care for gastrointestinal disorders; role of herbal medicines in traditional persian medicine. *Jundishapur J Nat Pharm Prod*. 2015; **10**(4):e21029.
- Saifadini R, Tajadini H, Choopani R, Mehrabani M, Kamalinegad M, Haghdooost A. Perception of Alzheimer Disease in Iranian Traditional Medicine. *Iran Red Crescent Med J*. 2016;**18**(3):e22054. doi:10.5812/ircmj.22054
- Seifaddini R, Tajadini H, Choopani R. Physiopathology of dementia from the perspective of traditional Persian medicine.

Journal of evidence-based complementary & alternative medicine. 2015; **20**: 224-227.

Sharma R. *Dictionary of Ayurveda*. New Delhi: Daya Publishing House, 2003.

Shirzad M, Cheraghi Niroumand M, Iran-nejad S et al. *Iranian traditional medicine: A dictionary*. Tehran: Shahid beheshti university of medical sciences, 2014.

Tajadini H, Choopani R, Saifadini R. Lifestyle methods for prevention of Alzheimer's disease from the perspective of Traditional Persian Medicine. *J evidence-based complementary & alternative medicine*. 2016; **21**: 243-245.

Wei X. *English-Chinese Chinese-English Dictionary of Chinese Medicine*. China: Hunan Science & Technology Press, 2006.

Wiseman N, Ye F. *A practical dictionary of Traditional Chinese Medicine*. Washington: Paradigm Press, 1998.

Yarmohammadi H, Kazeruni MHB, Soofi A et al. The first report of epidemic pertussis by Bahaodowle Razi from the 15th century anno domini. *Iranian Red Crescent Med J*. 2015; **17**(7): e13454.

Zargaran A. Ancient Persian medical views on the heart and blood in the Sassanid era (224–637 AD). *Int J Cardiol*. 2014; **172**: 307-312.

Zargaran A. The uniformity of the words in Persian Medicine. *Journal of Research on History of Medicine*. 2014; **3**(3): 109-112.

Zargaran A. Which term is better: Persian Medicine or Iranian Traditional medicine? *J Res Hist Med*. 2014; **3**(4): 197-200.

Zargaran A, Azizi A, Kordafshari G et al. Rhazes contribution to the role of nutrition in preventive medicine and public health. *Iranian J public health*. 2014; **43**: 1461-1462.

Zargaran A, Bahmani M, Baharvand-Ahmadi B. A brief report of Rhazes manuscripts in the field of cardiology and cardiovascular diseases. *Int J Cardiol*. 2016;**207**:190-1. doi: 10.1016/j.ijcard.2016.01.021. Epub 2016 Jan 7.

Zargaran A, Borhani-Haghighi A, Faridi P et al. A review on the management of migraine in the Avicenna's Canon of Medicine. *Neurological Sciences*. 2016; **37**: 471-478.

Zargaran A, Daneshamouz S, Kordafshari G et al. Renovation of a traditional Ergh-al-Nassa pill (Hab) to a standard pharmaceutical molded tablet. *Pak J Pharm Sci*. 2016; **29**(5):1703-1709.

Zargaran A, Zarshenas M, Mehdizadeh A et al. Oxymel in medieval Persia. *Pharm Hist (Lond)*. 2012; **42**: 11-13.

Zargaran A, Zarshenas MM, Karimi A et al. Management of

stroke as described by Ibn Sina (Avicenna) in the Canon of Medicine. *Int J Cardiol.* 2013; **169**: 233-237.

Zargaran A, Zarshenas MM, Mehdizadeh A et al. Management of tremor in medieval Persia. *J History of the Neurosciences.* 2013; **22**: 53-61.

Zarshenas MM, Mehdizadeh A, Zargaran A et al. Rhazes (865-925 AD). *Journal of neurology.* 2012; **259**: 1001-1002.

Zarshenas MM, Jamshidi S, Zargaran A. Cardiovascular aspects of geriatric medicines in traditional Persian medicine; a review of phytochemistry and pharmacology. *Phytomedicine.* 2016; **23**: 1182-1189.

Zarshenas MM, Zargaran A, Abolhassanzadeh Z et al. Jorjani (1042–1137). *Journal of neurology.* 2012: 1-2.

Zarshenas MM, Zargaran A, Müller J et al. Nasal drug delivery in traditional persian medicine. *Jundishapur J Nat Pharm Prod.* 2013; **8**: 144-148.

